GEMEENTE Lansingerland
Behoort bij besluit:
W-2015-0030/
U16.09354

Bureau voor Archeologie Rapport 205

Hoefweg, Bleiswijk, gemeente Lansingerland: een booronderzoek

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 205. Hoefweg, Bleiswijk, gemeente Lansingerland: een booronderzoek

auteur: A. de Boer (KNA senior prospector)

datum: 1 september 2015

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie
Koningsweg 244 Utrecht
T 030 245 18 95
E info@bureauvoorarcheologie.nl
I https://www.bureauvoorarcheologie.nl

Administratieve gegevens

Projectnummer	2015063004
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Lansingerland
Plaats	Bleiswijk
Toponiem	Hoefweg
Centrum locatie (m RD)	96.410; 448.040 (x; y)
Omvang plangebied	570 m^2
Kadastrale gegevens	Gemeente Bleiswijk, sectie C, perceelnummer 2613
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	3297270100
Soort onderzoek	een booronderzoek
Opdrachtgever	Lidl Nederland GmbH dhr. M. de Jong Marowijne 2 | 1689 AR Zwaag | Nederland
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie, A. de Boer
Kaartblad	37F
Periode van uitvoering	Augustus 2015
Bevoegd gezag	Gemeente Lansingerland
Deskundige namens bevoegde overheid	Mevr. P. Kloosterman
Beheerder en plaats van documentatie	Provinciaal Depot Zuid-Holland

Figuur 1: Ligging van het plangebied (www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

Samenvatting....6
1 Inleiding....7
1.1 Gespecificeerde verwachting....8
1.2 Doelstelling en vraagstelling....8
2 Booronderzoek....10
2.1 Methode....10
2.2 Resultaten....10
2.3 Interpretatie....11
3 Waardestelling en Selectieadvies....12
4 Conclusie....13
5 Advies....14
6 Literatuur....15
Figuren....16
Bijlage 1: Boorbeschrijvingen....18

Lijst met Figuren

Figuur 1: Ligging van het plangebied (www.opentopo.nl).....3
Figuur 2: Planschets van de nieuwe woning aan de Hoefweg. Het noorden is links.....7
Figuur 3: Boorpuntenkaart.....16
Figuur 4: Schematische doorsnede. De profielkolommen zijn getekend conform NEN5104.....17

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een booronderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de Hoefweg te Bleiswijk.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocol 4003. In het plangebied is eerder een bureauonderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat in het plangebied mogelijk archeologische resten uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd aanwezig kunnen zijn op een veenrestdijk.

In het plangebied zijn vijf boringen geplaatst. Hier uit blijkt dat het natuurlijke bodemprofiel bestaat uit veen op wad/kwelderafzettingen. Op het intacte veen ligt een omgewerkt zandig veenpakket. Op het omgewerkte veenpakket ligt een 19e/20e eeuws pakket sloopafval en een pakket repac.

Het zandige veenpakket waarvan de top tussen 100 en 130 cm -mv ligt, wordt geïnterpreteerd als een archeologisch niveau. Dit zandige veenpakket is vermoedelijk ontstaan doordat na de bouw van laatmiddeleeuwse ontginningsboerderijen de grond eeuwenlang is opgehoogd met slootbagger en zandlagen voor het verstevigen van de slappe grond. In en onder deze laag kunnen funderingen van boerderijen uit deze periode aanwezig zijn.

De diepte van de bodemingrepen is vooralsnog onbekend. Als de graafwerkzaamheden voor de bouw van een nieuwe woning niet dieper gaan dan 100 cm -mv worden waarschijnlijk geen archeologische waarden vergraven. Bureau voor Archeologie adviseert in dat geval het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Indien de bodemingrepen wel dieper gaan dan de top van het archeologisch niveau, wordt aanbevolen de civiele werkzaamheden archeologisch te begeleiden.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden op plaatsen en dieptes waar deze niet worden verwacht. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Lansingerland.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor de bouw van een woning aan de Hoefweg te Bleiswijk.

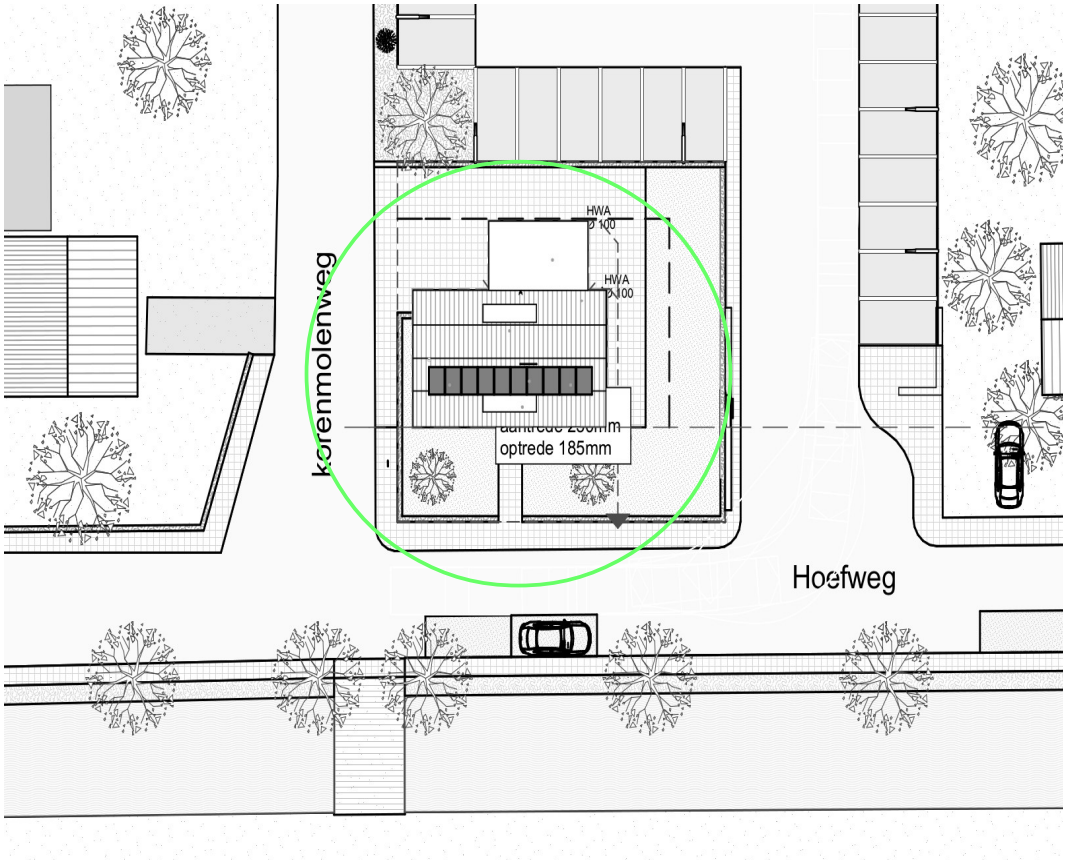

Figuur 2: Planschets van de nieuwe woning aan de Hoefweg. Het noorden is links.

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 570 m^2, zie fig. 2. De beoogde ontwikkeling leidt tot een nog onbekende bodemverstoring, naar alle waarschijnlijkheid meer dan 30 cm diep, exclusief onderheiing. Hiermee overschrijdt het plan de vrijstellingscriteria en geldt de verplichting om een onderzoek op de locatie uit te voeren. Voor het plan is eerder een bureauonderzoek uitgevoerd.[1] Op grond daarvan heeft de bevoegde overheid besloten dat een booronderzoek moet worden uitgevoerd.

In Nederland wordt voor het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3) gehanteerd. Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Lansingerland heeft geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is gebaseerd op de criteria die in de KNA staan geformuleerd.

1 (De Boer en De Ruiter 2015)

1.1 Gespecificeerde verwachting

In de ondergrond liggen getijdenafzettingen. Hierin worden geen archeologische resten verwacht. Vanaf ca. 3000 voor Chr. raakte het gebied bedekt met veen. Door vervening in de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd verdween het veen en ontstonden grote plassen. Het westelijk deel van het plangebied ligt ter plaatse van een restveendijk. Hierdoor kunnen resten van laatmiddeleeuwse ontginningen en/of bewoningsresten vanaf de Late Middeleeuwen aanwezig zijn. Op kaartmateriaal zijn in het plangebied verschillende bouw- en sloopfases uit de 20e eeuw te onderscheiden. De verwachting wordt als volgt gespecificeerd:

1. Datering: Late Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd.
2. Complextype: Ontginningssporen en/of bewoning.
3. Omvang: Onbekend, maar waarschijnlijk enkele honderden vierkante meters.
4. Diepteligging: Vanaf 30 cm onder maaiveld of dieper.
5. Gaafheid, conservering en verstoringen: De conservering van eventuele archeologische resten zal, voor zover deze niet zijn vergraven of verstoord door 20ste eeuwse sloop- en bouwfasen, vanwege een lage grondwaterstand, matig zijn.
6. Locatie: Hele plangebied.
7. Uiterlijke kenmerken (prospectie kenmerken): Spreiding van hoofdzakelijk aardewerk en/of aanwezigheid van een venige cultuurlaag.

1.2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het veldonderzoek is het controleren en verfijnen van de archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

Het veldonderzoek is uitgevoerd als booronderzoek (IVO – O) had de verkennende vorm. Met het verkennende veldonderzoek wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?
- Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?
- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:

- Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?
- Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

2 Booronderzoek

2.1 Methode

Het veldonderzoek is uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3,[2] in het bijzonder het hoofdstuk ”protocol 4003 inventariserend veldonderzoek overig”. Het veldonderzoek bestond uit een booronderzoek (specificatie VS03).

Op basis van de grootte van het plangebied en de archeologische verwachting stonden vier boringen gepland. Omdat één boring stuitte op een ondoordringbare laag is een extra boring geplaatst zodat het totaal aantal boringen vijf bedraagt. Deze zijn zo goed mogelijk verspreid over het gebied.

De boringen zijn gezet met het doel de bodemopbouw te verkennen. Met de verkenning wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee kunnen kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd.

Eén boring is gestuit op 90 cm -mv; drie boringen zijn gezet tot 200 cm -mv en één boring is gezet tot 400 cm -mv. De boringen zijn gezet met een 12 en 7 cm Edelmanboor en 3 cm guts. De repac bovenlaag is met stootijzer en schop verwijderd alvorens de handboor te gebruiken.

De opgeboorde grond is systematisch uitgelegd op een plastic zeil. Alle uitgelegde boorprofielen zijn gefotografeerd. De opgeboorde grond is onderzocht door deze te versnijden en te verbrokkelen. Hoewel niet het doel van de verkennende fase is wel gelet op archeologische indicatoren. De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens ASB 1.1 van het NITG-TNO. In de ASB wordt onder meer de standaardclassificatie van bodemmonsters volgens NEN 5104 gehanteerd.[3] De gegevens in het veld zijn digitaal geregistreerd in het programma PIM 3.1. De X en Y coördinaten van de boringen zijn ingemeten door middel van een GPS met WAAS en GLANOSS correctie met een nauwkeurigheid van 3 m.

2.2 Resultaten

De locatie van de boringen staat in fig. 3 weergegeven. In fig. 4 staan de boorprofielen grafisch weergegeven met interpretatie. De boorgegevens staan in Bijlage 1. Het bodemprofiel bestaat op hoofdlijnen uit de volgende lagen, van diep naar ondiep:

pakket 1: Zwak zandige tot siltige klei, grijs tot licht-grijs, kalkrijk tot kalkloos. Het pakket heeft een *fining-up* trend. De top van het pakket ligt op 280 cm -mv. Het pakket is alleen bereikt en beschreven in boorprofiel 4.

pakket 2: Mineraal arm veen, overwegend bruin. Dit pakket is beschreven in alle boorprofielen behalve boorprofiel 2 waarin het niet bereikt is. De top van dit pakket ligt tussen 110 en 170 cm -mv.

pakket 3: Zandig veen. Dit pakket bevat antropogene insluitsels, hoofdzakelijk fragmenten en spikkels baksteen. In boorprofiel 3

2 (CCvD 2013)
3 (Bosch 2008; Nederlands Normalisatie Instituut 1989)

omvat het pakket een 20 cm zandige veen laag op een 40 cm dikke zandlaag. Dit pakket is aanwezig in boorprofielen 1, 3 en 5. De top van het pakket ligt tussen 100 en 130 cm -mv. Het pakket is 40 tot 60 cm dik.

pakket 4: Een pakket zand of klei met veel antropogene bijmengingen zoals bakstenen, grind en sintels. Dit pakket is in alle boorprofielen aanwezig. Het is 55 tot 100 cm dik. De top van het pakket ligt tussen 20 en 50 cm -mv.

pakket 5: Hoofdzakelijk een mengsel van gebroken bakstenen en betonpuin. Deze laag is hard en met stootijzer doorbroken tijdens het veldwerk. De laag is 'niet-beschreven' in boorprofiel 5, of beschreven als 'grind' in boorprofielen 2, 3 en 4. In boorprofiel 1 bestaat deze laag uit zand. Het pakket is 20 tot 50 cm dik.

De grondwaterstand tijdens het veldwerk lag op ongeveer 90 cm -mv.

2.3 Interpretatie

Het onderste pakket (**pakket 1**) wordt op grond van de stratigrafische ligging onder het veen, de lithologische samenstelling en de landschappelijke ligging in West – Nederland geïnterpreteerd als wad/kwelderafzettingen van het Laagpakket van Wormer.

Het veen dat op de wad/kwelderafzettingen ligt (**pakket 2**) behoort tot de Formatie van Nieuwkoop. Dit veen is vanaf de Late Middeleeuwen ontgonnen. Bij de ontginningen is eerst direct gewoond op het veen. Echter, door de ontwatering en vervolgens klink van het veen, hebben bewoners door onder meer het aanbrengen van slootbagger en bezandingsdekken geprobeerd de natte bodem te verstevigen en op te hogen. Hierdoor is het pakket zandige veen (**pakket 3)** ontstaan. Eventuele funderingen van boerderijen uit de ontginningsperiode kunnen in of onder dit pakket aanwezig zijn.

Het pakket hierop, dat veel baksteenfragmenten en grind bevat, is vermoedelijk ontstaan door diverse sloop, bouw en verbouw cycli in de 19^{e} en 20^{e} eeuw (**pakket 4**). Op de plaats waar nu de bouw van een woning is voorzien, heeft een 19^{e} eeuwse boerderij gestaan. Deze boerderij is eind 19^{e} eeuw gebouwd op de plaats van een door brand verwoeste voorganger. In de 20^{e} eeuw is de boerderij diverse keren verbouwd en uitgebreid met loodsen voor bedrijfsactiviteiten.[4]

Het bovenste pakket (**pakket 5**) is waarschijnlijk opgebracht na de sloop van de boerderij en schuren in het plangebied.

4 Informatie uit gesprek met voormalige bewoner van de boerderij in het plangebied. Deze bewoner woont nu naast het plangebied en is tijdens het veldwerk op 26 augustus op veldbezoek geweest.

3 Waardestelling en Selectieadvies

Conform KNA 3.3 vormt een waardestelling (VS06) en selectieadvies (VS07) van vindplaatsen onderdeel van een standaardrapport (VS05). Op grond van de nu bekende gegevens is mogelijk een vindplaats in het plangebied aanwezig. Er zijn echter nog onvoldoende gegevens om een waardestelling en selectieadvies op te stellen.

4 Conclusie

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*

  Het plangebied ligt op een veenrestdijk. Het natuurlijke bodemprofiel bestaat uit veen op wad/kwelderafzettingen. Op het intacte veen ligt een omgewerkt veenpakket. Op het omgewerkte veenpakket ligt een 19^{e}/20^{e} eeuws pakket sloopafval en een pakket repac.

- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*

  De bovenste 100 tot 130 cm -mv is een sterk geroerde en omgewerkt pakket. Het pakket is in het hele plangebied aanwezig.

- *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*

  Het zandige veenpakket waarvan de top tussen 100 en 130 cm -mv ligt, wordt geïnterpreteerd als een archeologisch niveau. Dit zandige veenpakket is vermoedelijk ontstaan doordat na de bouw van laatmiddeleeuwse ontginningsboerderijen in het gebied, de grond eeuwenlang is opgehoogd met slootbagger en zandlagen voor het verstevigen van de slappe grond. In en onder deze laag kunnen dus funderingen boerderijen uit deze periode aanwezig zijn.

- *Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:*

  - *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

    De diepte van de bodemingrepen is vooralsnog onbekend. Als de graafwerkzaamheden voor de bouw van een nieuwe woning dieper gaan dan 100 cm -mv kunnen archeologische waarden worden verstoord. Voor zover bekend is bij de bouw van de woning nu geen kelder voorzien. Waarschijnlijk zijn de graafwerkzaamheden dus niet dieper als de top van het archeologische niveau.

  - *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

    Indien de bodemingrepen wel dieper gaan dan de top van het archeologisch niveau, wordt aanbevolen bij de civiele werkzaamheden te voorzien in een archeologische begeleiding.

5 Advies

Als de graafwerkzaamheden voor de bouw van een nieuwe woning niet dieper gaan dan 100 cm -mv, worden waarschijnlijk geen archeologische waarden vergraven. Bureau voor Archeologie adviseert in dat geval het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Indien de bodemingrepen wel dieper gaan dan de top van het archeologisch niveau, wordt aanbevolen bij de civiele werkzaamheden te voorzien in een archeologische begeleiding.

Dit onderzoek is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden op plaatsen en dieptes waar deze niet worden verwacht. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Lansingerland.

6 Literatuur

De Boer, A.G., en D.L. de Ruiter. 2015. "*Bouw van een woning aan de Hoefweg, Bleiswijk, gemeente Lansingerland: een bureauonderzoek*". Bureau voor Archeologie Rapport 197. Utrecht: Bureau voor Archeologie.

Bosch, J.H.A. 2008. "*Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1: Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2*". 2008-U-R0881/A. Deltares-rapport.

CCvD. 2013. "*Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.3*". Centraal College van Deskundigen.

Nederlands Normalisatie Instituut. 1989. *Geotechniek: classificatie van onverharde grondmonsters*. Delft: Nederlands Normalisatie-instituut.

Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen, en M. Verbruggen. 2012. "*Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek*". SIKB.

Figuren

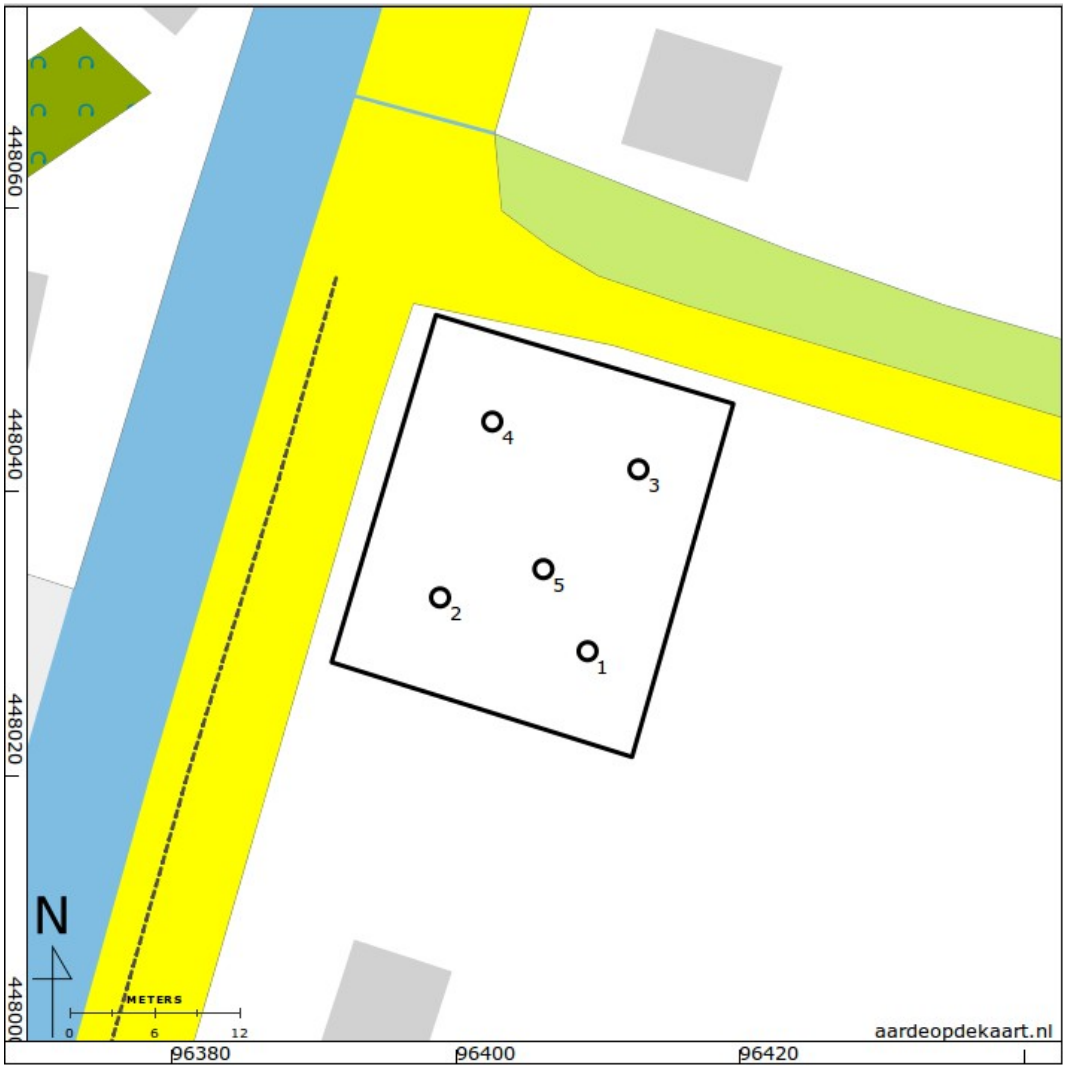

Figuur 3: Boorpuntenkaart.

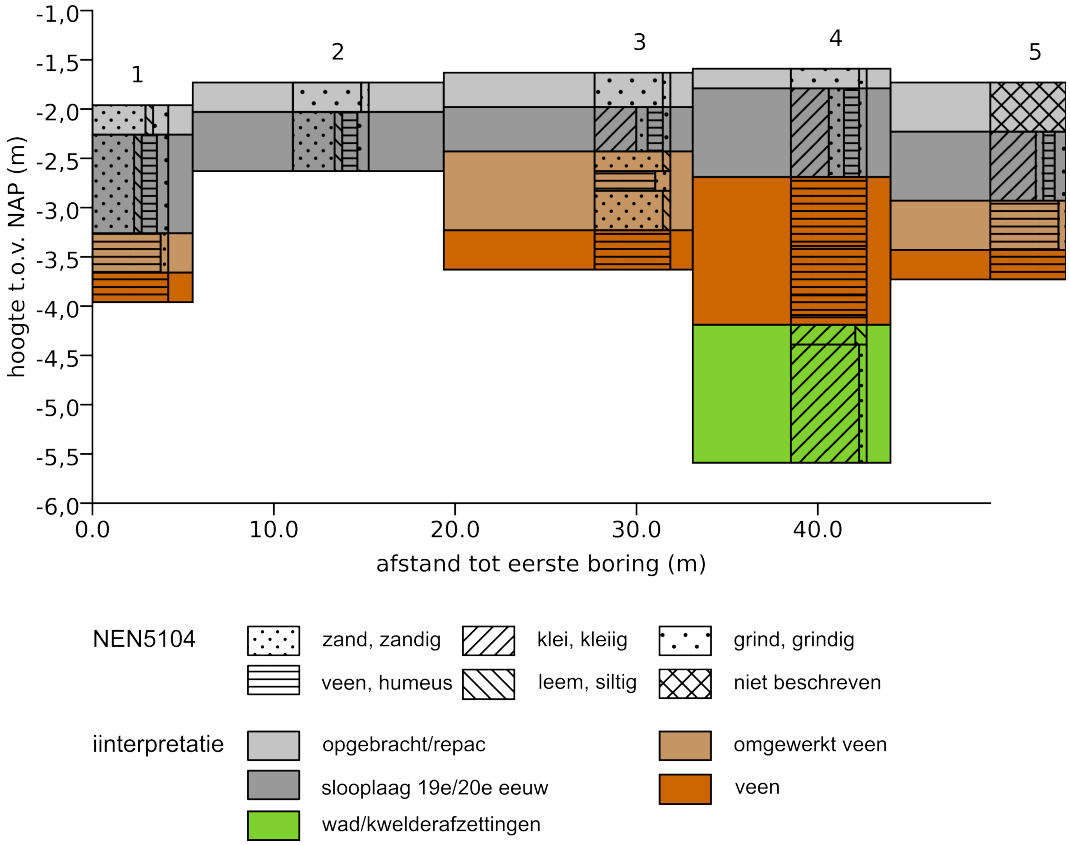

Figuur 4: Schematische doorsnede. De profielkolommen zijn getekend conform NEN5104.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

nr.	grens (cm - mv)		grondsoort	bijmenging	mediaan	kleur	kalk	antropogene bijmengingen	boortype	overig
	boven	onder								
1										grondwaterstand tijdens boring: 90 (cm - mv)
	0	30	zand	zwak siltig; sterk grindig	matig grof	bruin-grijs	kalkrijk			
	30	130	zand	zwak siltig; matig grindig; sterk humeus	matig grof	donker-grijs	kalkrijk	weinig baksteen	12cm- Edelmanboring;	spoor schelpmateriaal; fragment tegel modern, kiezelstenen; puin; omgewerkte grond
	130	170	veen	zwak zandig		donker-grijs-bruin	kalkrijk		3cm- Guts;	omgewerkte grond
	170	200	veen	mineraalarm		bruin	kalkloos		3cm- Guts;	
2										
	0	30	grind	zwak zandig	matig grof grind	grijs-bruin	kalkrijk			repac
	30	90	zand	zwak siltig; matig grindig; sterk humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkrijk	weinig baksteen	12cm- Edelmanboring;	spoor schelpmateriaal; beton fragmenten, harde laag op 90cm-mv; puin; omgewerkte grond
3										
	0	35	grind	zwak zandig	matig grof grind	grijs-bruin	kalkrijk			repac
	35	80	klei	sterk humeus; matig zandig; zwak grindig		donker-geel-grijs	kalkrijk	weinig baksteen; spoor slakken / sintels	7cm- Edelmanboring;	bakstenen geel en oranje-rood; omgewerkte grond
	80	100	zand	zwak siltig	matig grof	grijs	kalkrijk		7cm- Edelmanboring;	opgebrachte grond; spoor grijze vlekken
	100	120	veen	sterk zandig		donker-grijs	kalkrijk	weinig baksteen	3cm- Guts;	weinig zandbrokjes; harde laag op 110
	120	160	zand	zwak siltig	matig grof	grijs	kalkrijk		3cm- Guts;	opgebrachte grond

nr.	grens (cm - mv)		grondsoort	bijmenging	mediaan	kleur	kalk	antropogene bijmengingen	boortype	overig
	boven	onder								
	160	200	veen	mineraalarm		donker-bruin	kalkloos		3cm- Guts;	
4										
	0	20	grind	zwak zandig	matig grof grind	grijs-bruin	kalkrijk			repac
	20	110	klei	sterk humeus; sterk zandig; zwak grindig		donker-grijs	kalkrijk	weinig baksteen	7cm- Edelmanboring;	bakstenen geel en oranje-rood, harde laag op 110 met veel bakstenen oranje-rood
	110	180	veen	mineraalarm		donker-bruin	kalkloos		3cm- Guts;	
	180	230	veen	mineraalarm		oranje-bruin	kalkloos		3cm- Guts;	hout
	230	250	veen	mineraalarm		donker-bruin	kalkloos		3cm- Guts;	
	250	260	veen	mineraalarm		zwart	kalkloos		3cm- Guts;	
	260	280	klei	matig siltig		licht-grijs	kalkloos		3cm- Guts;	riet; spoor plantenresten
	280	400	klei	zwak zandig		grijs	kalkrijk		3cm- Guts;	naar boven toe fijner; naar beneden meer zandlagen en lichtere textuur; zandlagen
5										
	0	50	niet beschreven							repac
	50	120	klei	matig humeus; zwak zandig; matig grindig		donker-grijs	kalkrijk	weinig baksteen	7cm- Edelmanboring;	Baksteen oranje-rood; baksteen oranje-rood; omgewerkte grond; puin
	120	170	veen	zwak zandig		donker-grijs-bruin	kalkloos	spoor baksteen	3cm- Guts;	omgewerkte grond
	170	200	veen	mineraalarm		bruin	kalkloos		3cm- Guts;	

Coördinaten van de boorpunten:

nr.	X (m RD)	Y (m RD)	Z (cm NAP)
1	96409	448029	-196
2	96399	448033	-173
3	96413	448042	-163
4	96403	448045	-159
5	96406	448035	-173